

Tietoa ihmisoikeuksien perusteista urheilussa

Suomen Kuurojen Urheiluliiton seuraseminaari
15.4.2023

Kaari Mattila, pääsihteeri, Ihmisoikeusliitto

Agendalla

- Mikä on Ihmisoikeusliitto?
- Älä riko urheilua –kampanja
- Mitä ihmisoikeudet ovat? Mitä ne eivät ole?

Mikä Ihmisoikeusliitto?

- Kansalaisjärjestö
  - 16 työntekijää, n. 1000 jäsentä
- Seuraa Suomen ihmisoikeustilannetta
- Vaikuttaa lainsäädäntöön
- Järjestää ihmisoikeuskoulutusta
- Lisäämme tietoa: ihmisoikeudet.net
- Yksi painopiste: ihmisoikeudet urheilussa

Mitä teemme?

- Koulutamme urheilujärjestöjä, tähän mennessä yli 300 ihmistä saanut koulutusta
- Vaikutamme: ihmisoikeudet vahvemmin kansalliseen liikunta- ja urheilupolitiikkaan
- Kampanjoimme: teemme aiheita näkyväksi!

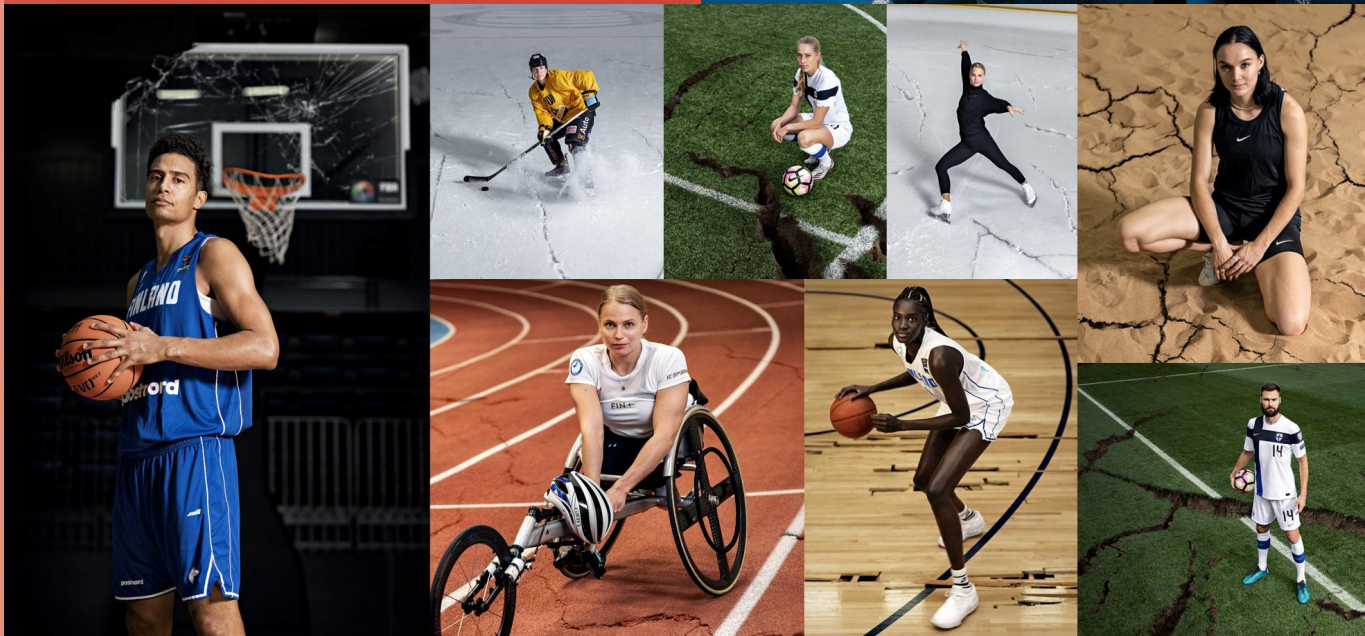
Mitä tavoittelemme? Tiedon lisäämisen avulla urheilujärjestöillä, seuroilla ja valmentajille parempi valmius edistää ihmisoikeuksia urheilujärjestön toiminnassa

#ÄläRikoUrheilua

ÄLÄ RIKO URHEILUA

Ihmisoikeudet kuuluvat
urheilun ytimeen.

 IHMISOIKEUSLIITTO

**Yhteinen kampanjointi:
SKUL ja Ihmisoikeusliitto helmikuussa 2023**

**Uudestaan syksyllä kansainvälisen
viittomakielenpäivän ympärillä!**

**Kuvassa kestävyysjuoksija Sara-Elise
Ruokonen ja futsalpelaaja Emmy Nyström
Vaadimme yhdessä:**

- Arvostusta viittomakielisille urheilijoille
- Syrjinnän tunnistamista
- Palveluja esim. tulkkaus
- Urheilujärjestöjen ja seurojen osaaminen ja vastuu!

Esillä yhä useammin

Ihmisoikeudet marssivat kisoihin

Valko-Venäjän jääkiekon MM-kisojen siirtämisestä tuli urheilun maailmassa ennakkotapaus ihmisoikeuksien huomioimisesta urheilussa. Silti yhden arvokisatapahtuman siirtäminen ei yksinään riitä muuttamaan urheilun maailmaa. Asiantuntijoiden mukaan urheilujärjestöjen ja kisajärjestöjen pitää käyttää yhteisiä ihmisoikeudet huomioivia kriteeristöjä.

Simone Biles ja Naomi Osaka ruseruivat hurjien paineiden alla – miksi supertähdet joutuvat kantamaan huolta maailman ongelmista?

Urheilun supertähdet Naomi Osaka ja Simone Biles ovat kertoneet paineiden horjuttavan mielenterveyttä. Urheilueroitusten lisäksi heidän on vaadittava oikeutta itselleen.

Kiina vaikenee kadonneesta tennispelaajasta – huippupoliitikkoa hyväksikäytöstä syyttänyt Peng Shuai on kadoksissa

Monet nykyiset ja entiset pelaajat ovat esittäneet huolensa Pengin tilanteesta.

"Se oli kuin painajaisesta" – menestynyt suomalaisurheilija piilotti totuuden vuosien ajan jopa perheeltään, hakeutui terapiaan ja uskaltaa nyt kertoa muunsukupuolisuudestaan

Penkkipunnerruksen maailmanmestari Emmeth Törrönen toteutti pitkäaikaisen haaveensa ja vaihtoi etunimensä Susannasta Emmethiksi.

muunsukupuolisuus 9.3.2020 klo 06:36 | päivitetty 9.3.2020 klo 08:00

Suomalaiset haluavat nostaa naisten sarjoissa voimistelevien ikärajaa

Suomen Voimisteluliitto kertoo saaneensa yhteiseen rintamaan jo lähes 30 voimistelumaata.

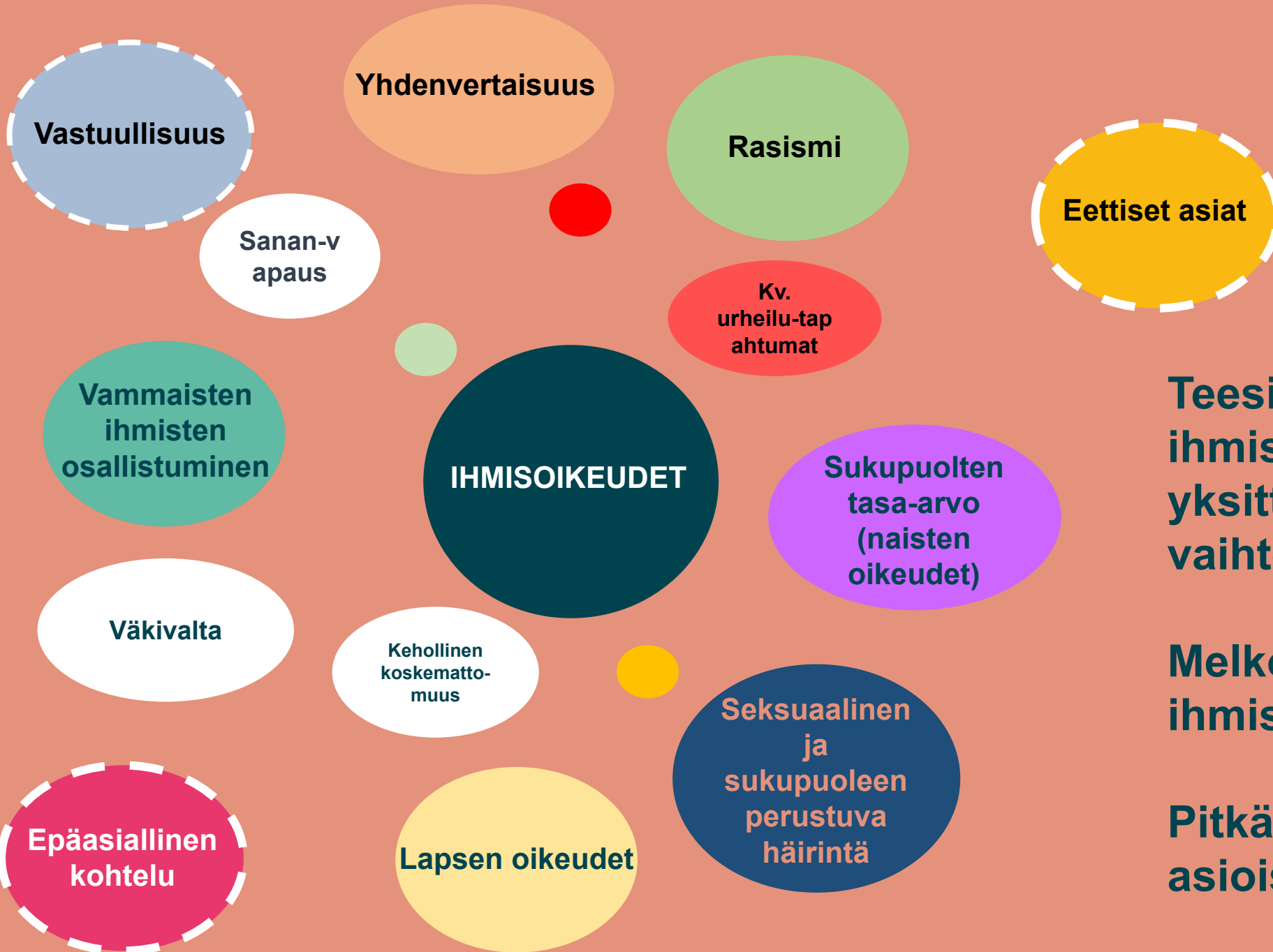
Voiko seksuaalisen häirinnän kitkeä, jos sitä ei mainita erikseen kurinpidon säännöissä? Yle Urheilu selvitti, mitä 20 lajiliitossa ajatellaan eettisen kurinpidon keskittämisestä – näin meille vastattiin

Ronja Ojan tapaus päätökseen: Yhdenvertaisuusvaltuutettu vaatii muutosta Urheiluliitolta ja ministeriöltä, listasi suosituksia

Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemyksen mukaan paralympisurheilun 2018 EM-kilpailuihin urheilijoille asetetut omavastuuosuudet olivat ongelmallisia näkökulmasta.

Urheilu 17.4.2019 klo 12:18

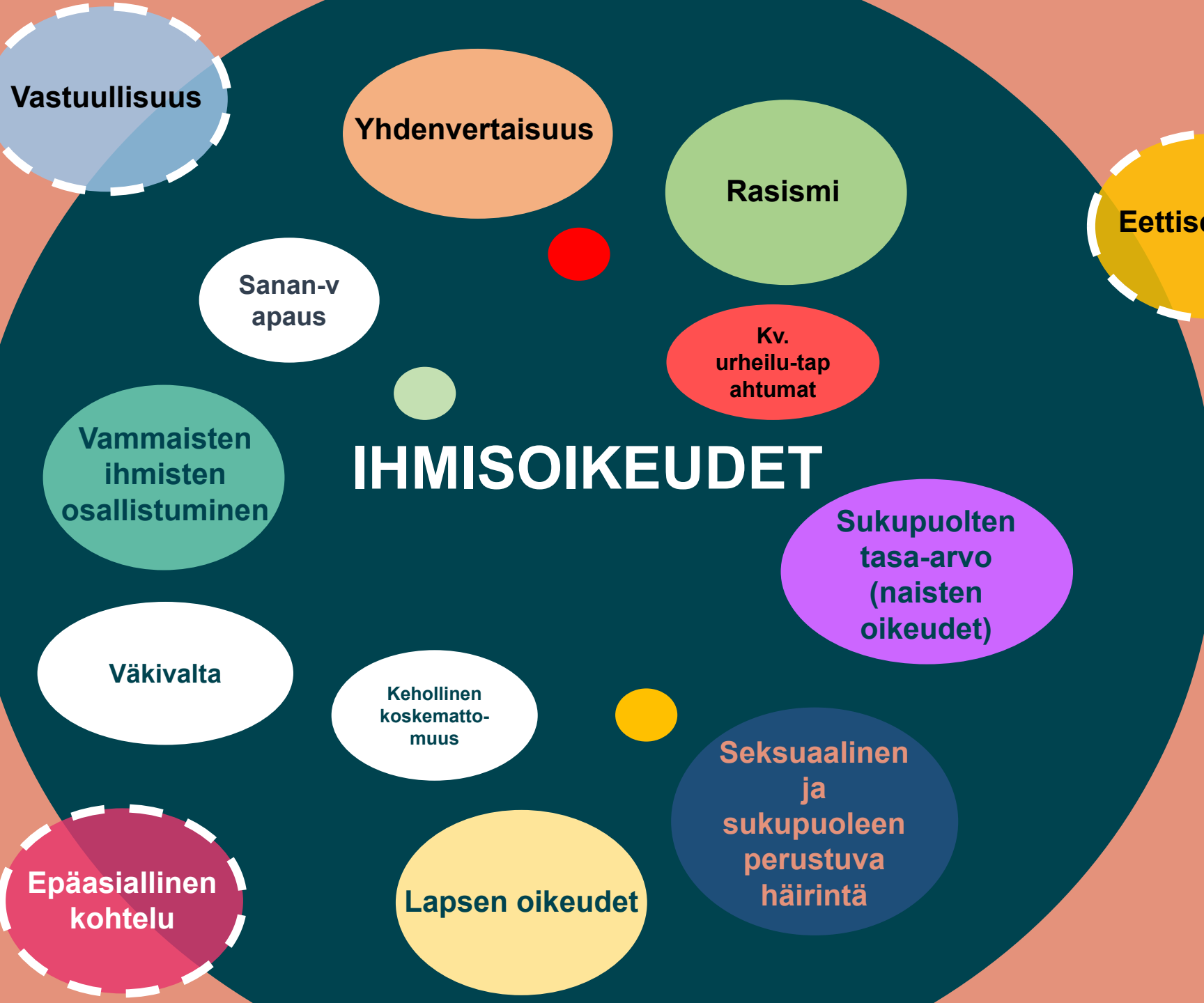

Teesi: Urheilussa ihmisoikeuksia käsitelty yksittäisinä teemoina, vaihtelevilla termeillä.

Melko irrallaan ihmisoikeuskehikosta.

Pitkään fokus oli kv. asioissa.

IHMISOIKEUDET

IHMISOIKEUDET ASETTAVAT RAAMIT

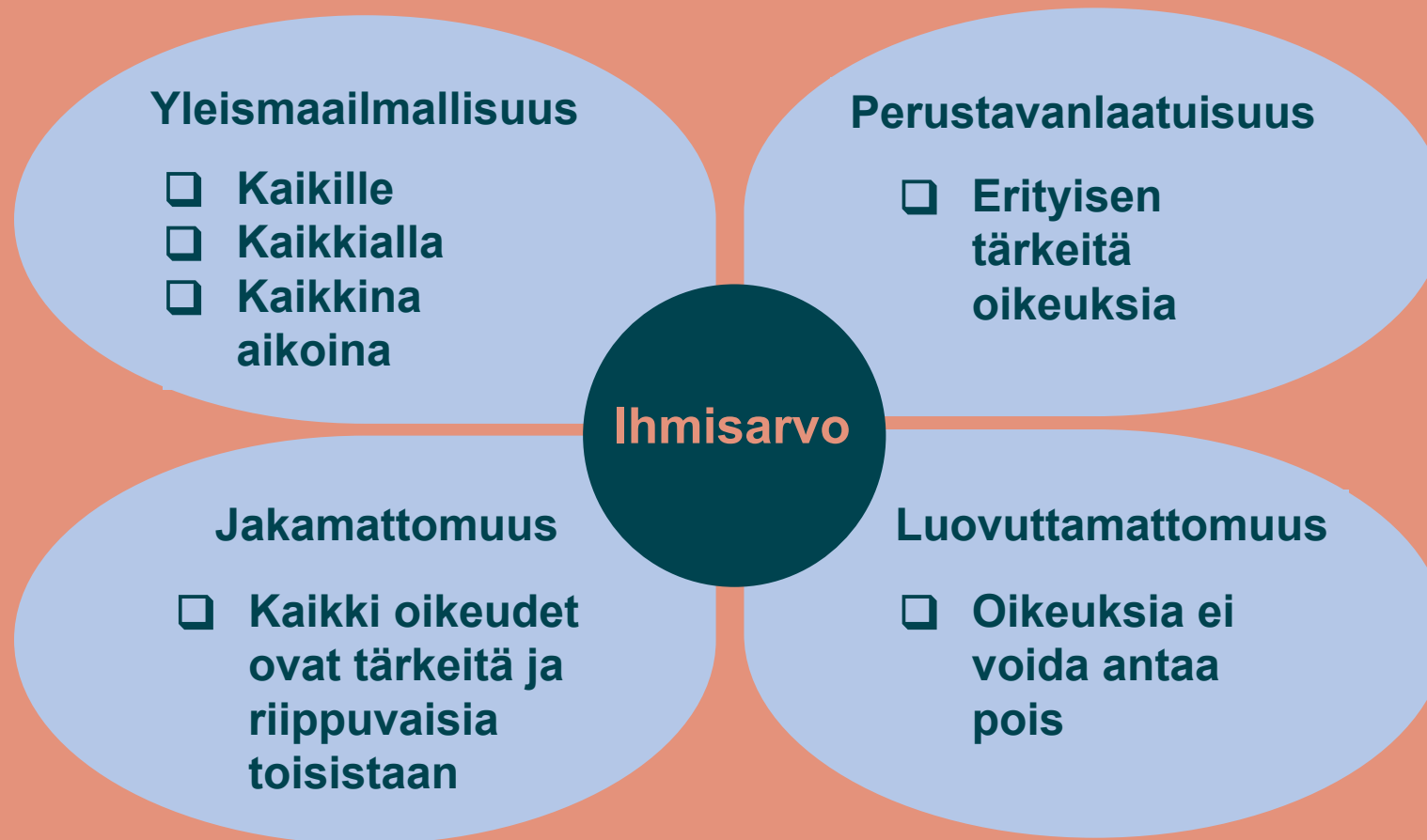
Mitä ihmisoikeudet ovat?

Mitä ne eivät ole?

Missä ihmisoikeuksista on päätetty?

Ihmisoikeuksien luonne

Mitä ihmisoikeudet eivät ole?

- ✘ Ihmisoikeudet eivät ole mielipiteitä (vaan oikeuksia, jotka valtiolla velvollisuus turvata)
- ✘ Kaikki sosiaaliset ongelmat tai hyvät tavoitteet eivät ole ihmisoikeusasioita
- ✘ Urheilun kentällä ”eettiset asiat”, ”vastuullisuus”
  - Hyviä ja laajoja käsitteitä, mutta ei pidä sekoittaa ihmisoikeuksiin ja laista nouseviin oikeuksiin tai velvollisuuksiin
  - ’Ihmisoikeudet’ on rajallinen ja varsin tarkasti määritelty kokonaisuus

Missä ihmisoikeuksista on päätetty?

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset asettavat valtioille oikeudellisia velvoitteita

YK:n ihmisoikeussopimuksia:

Astui voimaan/Suomessa

- Kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimus **1966/1976**
- Taloudellisten sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimus **1966/1976**

- Rotusyrjinnän poistamista koskeva sopimus **1965/1970**
- Naisten syrjinnän poistamista koskeva sopimus **1979/1986**

- Kidutuksen ja muun epäinhimillisen kohtelun vastainen sopimus **1984/1989**
- Lapsen oikeuksien sopimus **1989/1991**
- Siirtotyöläisten oikeuksien sopimus **2003/-**
- Tahdonvastaiselta katoamiselta suojeleva sopimus **2006/-**
- Vammaisten oikeuksien sopimus **2006/2016**

+ muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimus, EU:n perusoikeuskirja

Valtion tulee ottaa kansainvälisten sopimusten velvoitteet osaksi kansallista lainsäädäntöä

1. Allekirjoitus
2. Lainsäädäntö ei ristiriidassa
3. Ratifiointi
4. Osaksi lakia

YK:n sopimuksesta Suomen lainsäädäntöön. :

Lapsen oikeuksien sopimus

- YK:n lapsen oikeuksien sopimus luo perustan lapsen oikeuksien suojalle. Sopimus on osa kansallista lainsäädäntöä.
- **Yleisperiaatteet:** Lapsen etu; Lapsen oikeus saada näkemykset huomioon otetuiksi; Syrjinnän kieltö; Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen.
- Lasten oikeuksia suojelevat kansallisesti myös mm. perustuslaki, rikoslaki ja muu lainsäädäntö.
- Perustuslaki 6 §: *"Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti."*

Kuva: Chris Liverani

Miksi perus- ja ihmisoikeudet eivät toteudu?

- Resurssien puute tai siihen vetoaminen
- Poliittisen tahdon puute ja vallanpitäjien vaihtuvat intressit
- Ei tietoa ihmisoikeuksista tai velvollisuudesta turvata oikeudet
- Joiltain osin lainsäädäntö ei vastaa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia
- Lain toimeenpano ja valvonta ontuu
  - Suomessa esim. itsemääräämisoikeus, esteettömyys, kielelliset oikeudet, vakava työhyväksikäyttö
- Valvonnan puutteet urheilussa - valtio vs. urheilun toimijat? Roolit?

URHEILU ON RIKKI, JOS...

...
**LAPSEN OIKEUKSIA
EI TURVATA.**

...
**RASISMIIN EI PUUTUTA
JÄRJESTELMÄLLISESTI
KAIKESSA TOIMINNASSA.**

...
**SEN AREENOJA RAKENNETAAN
ILMAN IHMISOIKEUKSIA.**

...
**SUKUPUOLTEN
TASA-ARVO EI TOTEUDU.**

...
**SEKSUAALI- JA
SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖT EIVÄT
VOI URHEILLA OMANA ITSENÄÄN.**

...
**SEN PARISSA EI PUUTUTA
HÄIRINTÄÄN JA VÄKIVALTAAN
KAIKISSA TILANTEISSA.**

...
**URHEILIJOIDEN SANAN-
JA MIELIPITEENVAPAUTTA
RAJOITETAAN.**

...
**VAMMAISILLA IHMISILLÄ
EI OLE YHDENVERTAISTA
MAHDOLLISUUTTA URHEILLA.**

IHMISOIKEUDET KUULUVAT URHEILUN YTIMEEN

**ÄLÄ
RIKO
URHEILUA.**

Toteutuuko tosiasiallinen yhdenvertaisuus?

”Kaikkea samaa kaikille” ei yleensä toteuta yhdenvertaisuutta.

Mitä tietoa tilanteesta on? Kenen mielipidettä on kysytty?

Toteutuvatko yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kaikilla tasoilla: urheilijat, valmentajat, henkilökunta, luottamushenkilöt?

Kielelliset oikeudet? Tunnistetaanko? Turvataanko?

Keitä toiminta tavoittaa? Ketkä ovat lajin marginaalissa tai kokonaan ulkopuolella?

”Meillä ei syrjitä” -retoriikka estää tunnistamasta syrjintää

Syrjintäperusteet lainsäädännössä

Perustuslaki

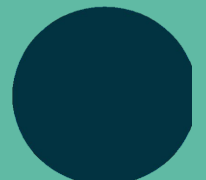
- Sukupuoli, ikä, alkuperä, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, muu henkilöön liittyvä syy (avoin lista)

Yhdenvertaisuuslaki

- Ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, muu henkilöön liittyvä syy (avoin lista)

Tasa-arvolaki

- Sukupuoli, sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu, vanhemmuus, perhehuoltovelvollisuus, kehon sukupuoli-piirteet

Kuva: Miguel Teirlink

Toteutuvatko lapsen oikeudet urheilussa?

- Osaavatko vastuutahot puuttua syrjintään, seksuaaliseen häirintään, hyväksikäyttöön, väkivaltaan?
- Millaisia keinoja on käytettävissä lapsen näkemyksen huomioimiseen hänen kehitystason mukaisesti?
- Miten vähemmistöihin kuuluvat kuten viittomakieliset lapset pääsevät mukaan?
- Kuinka aikataulutettu on lapsen elämä, aikaa lepoon, aikaa ilman vaatimuksia?

ÄLÄ RIKO URHEILUA

Ihmisoikeudet
kuuluvat
urheilun ytimeen.

Lapsen oikeudet
urheiluharrastuksissa

IHMISOIKEUSLIITTO

alarikourheilua.fi
#ÄläRikoUrheilua

VASTUU ON AIKUISILLA.

- ✓ Tunne lapsen oikeudet ja varmista niiden toteutuminen oman lajin parissa.
- ✓ Kerro mukana oleville lapsille ja nuorille heidän oikeuksistaan.
- ✓ Ota selvää lasten mielipiteistä ja ota ne huomioon esim. harjoittelua koskevissa päätöksissä.
- ✓ Luo turvallinen ympäristö ja puutu aina kiusaamiseen, nöyryyttämiseen, syrjintään, rasismiin, seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan.
- ✓ Ilmoita aina poliisille, jos on syytä epäillä rikosta.
- ✓ Huolehdi, että lapsilla on aikaa levätä ja ettei urheilu kuormita heitä liikaa henkisesti tai fyysisesti. Kipeänä ei urheilla.
- ✓ Varmista, ettei kukaan kommentoi tai vertaile lasten kehoja, kontrolloi syömistä tai ylläpidä haitallisia kehoihanteita.
- ✓ Varmista, että seurassa on riittävä osaaminen lapsen oikeuksista. Hanki tarvittaessa koulutusta asiantuntijoilta.

Amanda Kotaja

Älä Riko Urheilua -kampanjan keulakuvina on kahdeksan upeaa urheilijaa. He ovat mukana puolustamassa lapsen oikeuksia urheilussa.

Kansikuvassa Linda Sällström ja Awak Kuier.

Senni Salminen

ALLE 18-VUOTIAS, SINULLA ON OIKEUS...

- ✓ riittävään lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan.
- ✓ kertoa mielipiteesi ja tehdä ehdotuksia sinua koskeviin asioihin.
- ✓ osallistua urheiluharrastukseen ilman pelkoa kiusaamisesta, syrjinnästä, nöyryyttämisestä, rasismista tai häirinnästä.
- ✓ urheilla yhdenvertaisesti omana itsenäsi riippumatta sukupuolestasi tai seksuaalisesta suuntautumisestasi.
- ✓ päästä esteettömästi, saavutettavasti ja yhdenvertaisesti urheilemaan vammaisuudesta riippumatta.
- ✓ harrastaa ilman, että kukaan kommentoi kehoasi tai ulkonäköäsi.

Jos törmäät ongelmatilanteisiin

- ✓ Kerro asiasta turvalliselle aikuiselle. Seurasi tehtävä on varmistaa, kenen puoleen voit kääntyä.
- ✓ Voit antaa tämän esitteen seuran aikuisille ja muistuttaa heitä velvollisuudesta turvata lasten ja nuorten oikeudet urheilussa.

Shawn Huff

YK:n lapsen oikeuksien sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Sopimus ja Suomen lainsäädäntö turvaavat jokaisen lapsen oikeuksia.

Lapsen oikeuksien turvaaminen on urheilujärjestöjen, seurojen, valmentajien, tuomarien ja vanhempien velvollisuus.

Ota lapsen oikeudet haltuun!

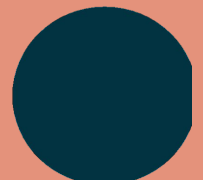
alarikourheilua.fi
lapsenoikeudet.fi

Aapeli Räsänen

Ihmisoikeuksien kokonaisuus urheilujärjestöissä - toiminnan kehittäminen?

- Linjaukset
- Johdon vastuu
- Osaaminen + koulutus
- Henkilöresurssit
- Kenen työnkuvassa?
- Viestintä
- Kansainvälinen vaikuttaminen

Älä riko urheilua –podcastin jaksot löytyvät tekstitettynä Ihmisoikeusliiton Youtube -kanavalta sekä tekstiversiona alarikourheilua.fi –sivustolta.

KIITOS!

Jatketaan yhteistyötä
ihmisoikeuksien parissa!

